

Vleermuizen als prooi van de Boomvalk *Falco sub-buteo*

Willem van Manen

Op 17 juli 1995 werden in het Asserbos (Amersfoortcoördinaat 233-555) resten van vleermuizen aangetroffen op een boomvalknest met jongen. Het ging om vleugels waarvan de vlieghuid grotendeels was verwijderd, zodat ze verdacht veel leken op de berketakjes aan de binnenzijde van het voormalige zwarte kraaienest. In totaal werden drie vleugels verzameld. Bij een controle op 12 september (lang nadat de jongen waren uitgevlogen) werden nog eens vier vleugels aangetroffen. De afmetingen van de vleugels staan vermeld in Tabel 1. De fragiele vingers waren op één vleugel na gemolesteerd door de Boomvalken.

Tabel 1. Maten van de afzonderlijke vleermuisvleugels (in mm). *Measurements of different sections of bat wings (in mm).*

Datum Date	Links/rechts Left/right	Oppeerarm Humerus	Onderarm Ulna	Hand Hand
17-7	Rechts	34	57	>69
17-7	Links	-	56	94
17-7	Links	-	51	-
12-9	Links	34	55	>82
12-9	Links	32	51	>60
12-9	Links	35	54	>67
12-9	Links	32	55	-

De afmetingen van opper- en onderarm vertoonden weinig variatie: gemiddeld 33.4 mm (SD=1.34) en 54.1 mm (SD=2.34). Het gaat dus om een grote vleermuis, waardoor er twee soorten in aanmerking komen gezien hun verspreiding, namelijk Laatvlieger *Eptesicus serotinus* en Rosse Vleermuis *Nyctalus noctula* (Broekhuizen *et al.* 1992). De Laatvlieger heeft een onderarm lengte van 46-57 mm, De Rosse Vleermuis is met 48-58 mm net iets groter (Lange *et al.* 1986). Rosse Vleermuizen verlaten hun slaapplek vroeger in de avond en jagen hoger en meer in de open lucht dan Laatvliegers. Deze eigenschappen maken Rosse Vleermuizen tot een meer aanneemelijke prooi voor de open-lucht-jagende Boomvalk.

In Drenthe werden niet eerder vleermuizen als prooi van de Boomvalk gemeld (Bijlsma 1993). Elders in Nederland en Europa is het voorkomen als

prooi incidenteel: Bijlsma (1980) trof op de ZW-Veluwe onder 5875 prooien 14 vleermuizen aan, waaronder drie Rosse Vleermuizen. Fiuczynski (1987) vond in de omgeving van Berlijn onder 641 gewervelde prooien geen vleermuizen, maar haalt andere studies aan waar dat wel het geval was: Duitsland (2), Nederland (2 inclusief Bijlsma (1980), Spanje (2), Tsjecho-Slowakije (1) en Sovjet Unie (3). De Duitse studies meldden drie en twee vleermuizen op respectievelijk 439 en 926 gewervelde prooien, de Nederlandse (excl. Bijlsma 1980) nul op 146, de Spaanse nul en nul op respectievelijk 24 en zeven, de Tsjecho-Slowaakse nul op een onbekend aantal en de Russische 20 en nul op resp. 86 en 70 prooien en twee op 114 onderzochte magen.

Alleen in één van de Russische studies werd een groot aandeel (23%) vleermuizen aangetroffen. Frappant is dat hierbij tien Rosse Vleermuizen in het spel waren.

Op de valreep kreeg ik een artikel van Haverschmidt (1948) onder ogen. In 1944 vond hij onder een uitgevlogen boomvalkenest in de Lindevallei (ZO-Friesland) "vier verse vlieghuiden (2 rechter en 2 linker) van vleermuizen en onder een den waaruit ik een der jongen opstootte, een half opgevreten vleermuis waarvan de schedel gelukkig onbeschadigd was". De vleugels werden gedetermineerd als van Rosse Vleermuis, mede aan de hand van de zware duim; de schedel was van een Laatvlieger.

De Asserbos-vleugels zijn voorzien van een zware duim, maar in de literatuur was helaas niets te vinden met betrekking tot diagnostische verschillen in duimkenmerken tussen Laatvlieger en Rosse Vleermuis.

Met dank aan Albert Oldenhof en Rombout de Wijs van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming voor het geven van enkele nuttige wenken.

Summary: Bats as prey of Hobbies *Falco subbuteo*

During the summer of 1995, several wings of bats were found on the nest of a Hobby in the Asserbos in the province of Drenthe (53°00'N, 6°34'E). Considering wing measurements (Table 1) and local habitat characteristics, either Serotines *Eptesicus serotinus* or Noctules *Nyctalus noctua* were involved. The latter is more likely, as it normally emerges earlier from roosts than Serotines.

Literatuur

Bijlsma R. 1980. De Boomvalk. Kosmos, Amsterdam.

Bijlsma R.G. 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.

Broekhuizen S., Hoekstra B., van Laar V., Smeenk C. & Thissen J.B.M. (red.) 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht

Fiuczynski D. 1987. Der Baumfalke. Neue Brehm-Bücherei 575. Ziemsen Verlag, Wittenberg-Lutherstadt.

Haverschmidt Fr. 1948. Vleermuizen als prooi van den Boomvalk (*Falco subbuteo* L.). *Ardea* 36: 39-42.

Lange R., van Winden A., Twisk P., de Laender J. & Speer C. 1986. Zoogdieren van de Benelux. Jeugdbondsuitgeverij, Amsterdam.

Adres: Groenkampen 123, 9407 RM Assen

Adulte Boomvalk met prooi, Drouwenerzand, 9 augustus 1994 (Lutje de Jong)